

Brigadirji so se vrnili

»Zelet bi, da bi vsa naša mlada generacija šla skozi tako šolo, skozi kakršno ste šli vi tukaj in skozi kakršno so šli tudi tisti pred vami, ki so gradili druge objekte. To je nekaj, kar ni mogoče kupiti z nikakršnim denarjem...«

Tako je rekel tovariš Tito v svojem govoru 23. novembra v Novem mestu, ko so slovesno izročili svojemu namenu cesto »Bratstva in enotnosti« Ljubljana—Zagreb.

54.000 mladincev in mladink iz vseh naših republik se je v osmih mesecih zvrstilo v mladinskih delovnih brigadah. Tako je naša mladina letos obnovila lepo tradicijo izpred nekaj let, ko je vsako leto zgradila kak večji objekt in si na ta način — po besedah tovariša Tita — znova pridobila mesto, ki ji pripada, ponovno si je zaslužila občudovanje ne samo naših ljudi, temveč tudi ljudi izven meja naše domovine.

Zdaj ko so slovesnosti mimo, ko so taborišča vzdolž nove ceste izumrla in po belem betonu že drčijo gume avtomobilov mimo prijaznih dolenskih gričev, zdaj lahko v miru premislimo in se vprašamo: kaj je pravzaprav mislil tovariš Tito s to »šolo«, skozi katero naj bi šla vsa naša mlada generacija?

Vprašanje je sila zanimivo za nas prosvetne delavce.

O tem bi pravzaprav morali preudarjati že takrat, ko so mlade roke naših dijakov, njihovih tovarišev iz tovarn in kmetijskih zadrug, nabrekli od žuljev dan za dnem vihtele kramp in sukale lopate; takrat ko je v danes izumrlih barakah mladinskih naselij vrvelo življenje in so mladi ljudje spoznavali vrednost truda, skupnega prizadevanja in radosti tovarištva.

Podpredsednik Izvršnega sveta FLRJ Rodoljub Colaković je v nekem razgovoru s prosvetnimi delavci pred kratkim dejal, da se naši pedagogi doslej niso dovolj poglobili v pomen fizičnega dela pri vzgoji mladega človeka. Kaj je tisto, kar je po besedah naših voditeljev tako dragoceno, kar kuje »lik naših novih ljudi«?

»Ni nam vseeno, kakšna je naša intelektualna mladina,« je rekel spet drugje tovariš Tito. »Imeti hočemo socialistično mlado inteligenco, revolucionarno inteligenco, ki bo živela življenje, kakršnega je živela revolucionarna mladina pred vojno in med vojno, v tistem duhu, kakršnega diha velik del naše mladine, ki danes gradi in prispeva svoje k naši socialistični skupnosti.«

Ni težko ugotoviti, da so prav delovne akcije naše mladine tiste, v katerih mlad človek razvija in utrjuje svojo revolucionarnost. Tam odkriva ne samo pravo vrednost dela, uspešnost skupnih naporov in tovarištva, temveč se s takim načinom življenja v njem budi in razvija duh revolucionarnosti, duh upornosti in žrtvovanja.

V omenjenem govoru o naši intelektualni mladini, ki ga je imel tovariš Tito v Kmetijski šoli na Grmu, je tudi omenil, da ni povsem zadovoljen z udeležbo mladine z naših univerz na letošnji mladinski akciji.

Ceprav pri nas nimamo problema mladine v takšni obliki, kot ga imajo drugod v zahodnih pa tudi vzhodnih državah, kljub temu nismo brez nekih tendenc v podobnem smislu. Za univerzo pripravljajo mladino gimnazije in srednje šole, zato so one prav toliko ali pa še bolj odgovorne za omenjen pojav. Vpliv fizičnega dela pri vzgoji mladega človeka, kolektivno življenje in vse njegove pozitivne strani pri oblikovanju človekovega značaja — vse to zavzema v naših razmišljanjih in ugotavljanjih o šolskem delu in življenju preveč stranskega mesta. Vse naš družbeni razvoj — pa tudi, širše gledano, ves današnji svetovni razvoj — zahteva vedno bolj vsestransko razvitega, telesno in duševno zdravega človeka, ki se ne bo bal težav, ampak se bo znal spoprijeti z njimi, povsod in vsakikrat, ne pa da bi kot strahopetec bežal v mrzli svet kabinetskih teorij.

Zdi se, da bomo morali tudi o teh stvareh več razmišljati, kot pa smo doslej.

Zapisek ob seji Prosvetnega sveta Jugoslavije

Enotna a ne uniformirana osnovna šola

— in pocenitev učbenikov za osno vne šole sta bila osnovna problema, o katerih je razpravljala Prosvetni svet na prvem zasedanju

Prve dni decembra je bila v Beogradu seja Prosvetnega sveta Jugoslavije, tistega družbenega organa, ki bo v zveznem merilu razpravljala o vrsti vprašanj naše prosvetne politike, kjer se bodo izmenjavale izkušnje in iskale najboljše rešitve iz raznih področij prosvetnega življenja v državi. Pomembnost Prosvetnega sveta je toliko večja, ker doslej v zvezi nismo imeli organa, ki bi vsklajeval različna gledanja in odločanja na tista vprašanja iz Prosvetnega življenja, ki se jih ne da rešiti z zakonskimi predpisi federacije niti republike. Prosvetni svet, v katerem so namo vodilnih predstavnikov svetov za šolstvo posameznih republik tudi najboljši prosvetni delavci iz neposredne prakse, bo lahko pravočasno obravnaval vsa pereča vprašanja iz prakse ter na osnovi najboljših izkušenj iz raznih krajev naše države poiskal zanje tudi najboljše rešitve. Splošni zakon o šolstvu daje Prosvetnemu svetu dokaj obsežne naloge — med njimi so take, ki jih mora svet izvršiti v določenem roku kot n. pr. utrditev osnov učnih programov in načrtov za vse vrste šol, izdelava načel za izdelavo učbenikov itd. Drugi del nalog, ki niso zakonsko vezani na določen rok, pa zahtevajo od Prosvetnega sveta globlje razpravljanje o posameznih vprašanjih naše prosvetne politike, v katerih je treba vsklajati razna gledanja in najti skupne enotne rešitve. V sedanjem obdobju predstavlja praktična izvedba šolske reforme eno od glavnih nalog Prosvetnega sveta. V tej smeri bo moral

Svet pravočasno razpravljati o pojavih in problemih, ki se bodo pojavili v praktičnem izvajanju reforme, spremljati, proučevati in pretresati njihov razvoj, predlagati ukrepe in dajati priporočila raznim organom in organizacijam. Prosvetni svet bo koordiniral napore vseh prosvetnih in javnih delavcev kot tudi družbenih organizacij in ustanov pri iskanju najboljših rešitev za vsa važnejša vprašanja iz prosvetnega življenja. Na prvem zasedanju Prosvetnega sveta je bila kot najvažnejša točka razprava o predlogu dokumenta o osnovni šoli. Dokument, ki ga je izdelal Zvezni zavod za proučevanje šolstva, naj bi predstavljal osnovo za izdelavo novih učnih načrtov in programov za vse osnovne šole v državi. Predlog dokumenta o osnovni šoli je izdelan na osnovi dosedanjih načelnih stališč, ki jih zakončuje že splošni zakon o šolstvu in ki jih je izdelala komisija za reformo šolstva, s tem, da so v njem konkretnizirana načelna in teoretična gledanja o bodoči osnovni šoli. Predlog predstavlja projekt vzorne osnovne šole in so v njem obdelani vsi pomembnejši problemi celotnega učno-vzgojnega procesa in vsebina posameznih učnih predmetov. V razpravi o tem projektu je tovariš Colaković najprej poudaril, da je naloga Prosvetnega sveta predvsem določiti osnovne učnega načrta in programa za osnovne šole in da pri določitvi teh osnov ne smemo iti v prevelike podrobnosti in uniformiranost. Verjetno so v prvem obdobju šolske refor-

me te skupne osnove, ki jih bo predpisal Prosvetni svet, nekoliko širše, medtem ko bo v drugi etapi treba dati republikam in šolam več možnosti za samostojno izdelavo učnih načrtov. V prvi fazi je treba zagotoviti jugoslovansko koncepcijo enotne šole — vendar v tej enotnosti ni misljena uniformiranost osnovne šole. Ze sedaj je treba omogočiti tako raznolikost, da bo vsaka šola imela svojo posebno fiziognomijo, seveda v okviru enotnega duha in minimalne vsebine učnega načrta. To je potrebno predvsem zaradi lažjega prestopanja učencev iz šole v enem kraju v drug kraj in enotnega idejnega koncepta obvezne šole v vsaj državi. Večina članov Sveta, ki je razpravljala o predloženem dokumentu osnovne šole, je zahtevala, da je treba učni načrt temeljiteje očistiti balasta, ki učenca po nepotrebnem bremeni. Medtem ko so v novi učni načrt vnesli mnogo nove, sodobne snovi, pa je v njem ostalo še mnogo podrobnosti in nepotrebnih stvari, ki jih brez škode lahko izpustimo iz novega načrta. Več pripomb ob predloženem dokumentu je šlo tudi na račun zapostavljanja produktivnega dela in nejasnega obravnavanja svobodnih aktivnosti v osnovni šoli. Ob zaključku je Svet sklenil, naj bi posebna komisija 8 članov Sveta na osnovi predlaganega dokumenta Zavoda in pripomb, ki so bile podane na zasedanju Sveta, do 15. II. 1959 izdelala predlog osnov načrta in programa za osnovno šolo. Istočasno pa naj bi že tudi republiki

sveti za šolstvo pričeli pripravljati svoje načrte tako, da bi bili le-ti do novega šolskega leta izdelani in odobreni. Prosvetni svet je nadalje razpravljati tudi o problemih učbenikov za osnovne šole. Iz raznih virovok. predvsem pa zaradi slabe kontrole nad založniškim podjetji, so cene učbenikov v zadnjih letih stalno rastle. Zlasti obutno so se podražile knjige v Srbiji ter Bosni in Hercegovini, medtem ko je Slovenija v tem pogledu na najboljšem — seveda ob istočasnem večjem pomanjkanju učbenikov za osnovne šole. Pri tožbe staršev, da predstavlja šolanje otrok že v osnovni šoli vedno večjo obremenitev, so upravičene zlasti še zato, ker se učbeniki po nepotrebnem večkrat menjajo, ker nekateri učitelji postavljajo večših prevelike zahteve za razne šolske potrebščine, nadalje zaradi naročnin za razne časopise in revije, izdatkov za izvenšolsko delo i. pod. Nekateri šolski organi so že doslej iskali raznih rešitev za pocenitev šolanja v obvezni šoli. V Bosni so n. pr. ustanovili več šolskih knjižnic za izposojanje učbenikov revnejšim dijakom; na Hrvaškem pa so nekatere občine z minimalnim pribitkom na davke uspele povsem kriti izdatke osnovnih šol za učbenike in šolske potrebščine. Člani Prosvetnega sveta so zlasti obsodili dosedanje prakso založniških podjetij, ki so na račun izdajanja učbenikov vlekle precejšnje dobičke in jih uporabljale za kritje razlike drugih svojih izdaj. Da bi to preprečili, je potrebna razen večje kontrole prosvetnih organov tudi smotrnejša razdelitev sredstev iz skladov za založniško dejavnost. (Nadaljevanje na 2. strani)

Šolska zadruga je oblika svobodne dejavnosti z elementi proizvodnega dela

Razgovor podpredsednika zveznega Izvršnega sveta in predsednika Prosvetnega sveta Jugoslavije Rodoljuba Colakovića na posvetovanju o šolskih zadrugah v Pančevu

V dneh od 10. do 16. novembra je bil v Pančevu seminar o šolskih zadrugah, ki ga je pripravil Zvezni zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj. Seminarja so se udeležili prosvetni inšpektorji, ravnatelji raznih šol in drugi prosvetni delavci, ki se ukvarjajo z vprašanji šolskih zadrug, s področja cele FLRJ. Iz Slovenije sta bila na seminarju ing. Vera Marentič, inšpektor za kmetijske šole, in ravnatelj osnovne šole v Mostah Stefan Drobež.

S tega posvetovanja objavljamo danes nagovor, ki ga je tam imel podpredsednik Zveznega izvršnega sveta in predsednik Prosvetnega sveta Jugoslavije Rodoljub Colaković, ko je skupaj s tovarišico Mitro Mitrović, ravnateljico Zveznega zavoda za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj, obiskal seminar.

Kako je z vprašanjem šolskih zadrug pri nas, v LRS, bomo poročali v eni prihodnjih števil našega lista.

»Mislim,« je dejal tovariš Rodoljub Colaković, »da so takšni seminarji, kot je tale, velikega pomena za izvajanje šolske reforme. Važno je, da se o neki novi obliki dela v osnovni šoli, kot je to na primer šolska za-

druga, pogovorimo z vseh strani, in to ne samo na osnovi teoretičnih razmišljanj o možnostih, temveč na osnovi naših lastnih izkušenj. Zdaj že lahko ugotovimo, po vsem, kar je storjenega, kaj se kot pozitivno lahko priporoči našim šolam.

Samo življenje v šoli mora oblikovati učenca

Kaj smatram jaz v naši šolski reformi za najvažnejše? Naj važnejše je, kako bomo našli načine, da bi tisto, kar smo določili kot vzgojni in izobraževalni cilj naše šole, uresničili ne le z besedami in pridigami. Nočem podcenjevati učnih razlag učitelja, vsebinsko in metode dela v razredu ali pri urah, ki so posebnega pomena za sistematično izobraževanje in vzgojanje, mislim pa, da so one same zelo neefikasne, če želimo ostvariti cilje, ki smo jih postavili v Splošnem zakonu o šolstvu. Iskati moramo takšne oblike dela in postaviti takšno organizacijo življenja in dela v šoli, da se bodo učenci že s prakso same šole, z odnosi, ki se v šoli ustvarjajo, najboljše vzgajali, ne pa da se vzgojno delo začneja in končuje z učiteljevim pripovedovanjem o vrhulni socialističnega državljanstva, o vrednotah nekakšnega socialističnega katekizma. Človeku je kar žal ogromnih naporov, ki se trošijo, če ostajamo samo pri takem govorjenju. Na posled to jemlje ljudem tudi pogum, ker se vlagajo tolikšni napor, rezultata pa pogosto ni ali pa je neznatna. Po vsem tem izpade prepričanje, da šola lahko vzgaja socialistične državljane, kot navadno fantaziranje.

Delo v skupnosti

Kolikor tu šola lahko pomaga, mislim, da je prav šolska zadruga za to najmočnejše sredstvo. Toda kar pogledate, kakšna je situacija: učitelj in razred. Pravimo: šolski kolektiv. Ceprav je to kolektiv, je pogosto

na eni strani učitelj, na drugi pa so učenci in tako se ustvarja obojestranski odnos, ki niso zaželeni. Med otroki se delajo razlike med najboljšimi in najslabšimi; ponekod se javljajo tudi hlinavski odnosi nasproti učitelju.

Vse to ne prispeva k solidarnosti kolektiva v plemenitem smislu besede, k solidarnosti v skupnem naporu za pozitivne rezultate in v skladu z napore učitelja.

Hočem reči, da meni tak razred pouk in tako delo z razredom ne zagotavlja in ni primerna oblika za razvijanje vseh tistih lastnosti, ki jih pridobijo učenci s sodelovanjem v šolski zadrugi. Učenje in vzgoja s prakso v šolski zadrugi ima posebne odlike: učenci se oslanjajo eni na druge, skupaj delajo — ne vsak za sebe, in uspehi so doseženi s skupnimi napore. Pri tem je potrebna disciplina, odgovornost in nekaj odrekovanja. Recimo — pustiti je treba igro in priti plet vrt ali kaj podobnega. Se pravi vse tisto, kar odlikuje ljudi v nekem socialističnem kolektivu. To vse je tudi v skladu s perspektivami našega družbenega razvoja.

Torej — da poudarimo ponovno — osloniti se eden na drugega, ne vsak za sebe, in na ta način s prakso zadruga pobližati tisto, kar je tipično za pojmovanje drobnega lastnika:

Praktično delo prispeva svoje

Dalje: mi smo šolo odtujili življenju. K temu je zlasti pripomoglo učenje raznih predmetov brez prakse. Otroku je potrebno, da na svoje oči vidi, da bomo ostvarili tisto, kar hočemo z našo reformo: da bo postala šola zanimivejša, da za otroka ne bo več samo ustanova učenja in piljenja nečesa, kar je njegovemu otroškemu razumu nedostopno, temveč da bo stvarno razumljivo, za kaj gre, da bomo njegovo slo po znanju zadovoljili na očiten način.

Pouk in vse delo v šoli hočemo torej narediti takšno, da bo otroku bližje, da bo zanimivejša in privlačnejša. S tem bomo dosegli, po mojem, eno bistvenih zahtev vzgojnega dela. Kajti šola ne more nuditi človeku vse in dokončno znanje — pa čeprav gre vse od osnovne pa do najvišjih šol, do univerze in postdiplomskega študija. Človek mora pač vse življenje izpopolnjevati svoje znanje, to pa lahko dela le, če se je prepiral o potrebi stalnega dela, če se je navadil stalno brati, iskati rešitev. To pomeni, da mora šola, posebno osnovna, kar se tiče izobraževanja, razvijati željo za spoznavanjem, željo za učenjem in da ta želja ne preneha, vse dokler je človek fizično in duhovno pri močeh. Mislim, da prav delo v zadrugi po eni strani omogoča tesnejšo povezavo n. pr. biologije in kemije s prakso, s praktičnim delom na zemlji. Po drugi strani pa tako delo pozitivno vpliva na intelektualni razvoj, s tem pa vzbuja pri učencu željo po znanju, po izobraževanju, kar je važno ne samo za tisti predmet, marveč sploh za nadaljnji otrokov razvoj.

Učenci naj si pridobijo lastnosti delovnega človeka

Da, potem pa še nekaj. Pri nekaterih naših učiteljih prevladuje intelektualistični duh. Podcenjujejo pomen fizičnega dela pri vzgajanju. Nekateri pravijo, da je to primitivno. Za mene ni najvažnejše to, da se bo učenec pri fizičnem delu naučil določenih operacij, na primer, da zna upravljati s pluingom, strugalom ali s škroplilnico. Za mene je tu nekaj mnogo važnejšega.

Mislim, da si učenec pri delu z materialom pridobi določene navade kot koncentracijo pozornosti, potrpežljivost, upornost, kar so vse dragocene lastnosti, neobhodno potrebne za vsako,

da mu drugi hočejo slabo, da je človek človeku volk in podobno. V zadrugi so vsi med seboj tovariši, vzajemno si bodo pomagali in tako dosegli boljše uspehe tako za kolektiv kot tudi za posameznika.

Pomen šolske zadruga je še v tem, da omogoča učencem priti do novega znanja in novih navad, ki si jih bomo z različnimi delovnimi operacijami utrdili, kar jim bo nekoč prišlo prav, da bodo boljše proizvajalci. V bistvu pa smo s tem — kot že rečeno — dosegli več. Kajti, na koncu koncev, ne bo vsa naša kmečka mladina ostala na vasi in se ukvarjala s kmetijstvom. Spomnil bi vas, kaj je dejal tovariš Komar na posvetovanju o vlogi šole v preobrazbi kmetijstva. Rekel je, da bo velik del mladine odšel iz vasi in se vključil v druge poklice, ker za vse ni prostora v kmetijstvu. Kjer koli pa bodo ti mladi ljudje delali, jim bo tisto, kar so pridobili v zadrugi, vedno koristilo: določene navade kakor tudi pojmovanje o mestu delavca socialistične dežele, ki ga ima v kolektivu, o njegovih pravicah in dolžnostih do tega kolektiva.

tako vzgojno delo naše vaške šole prav v tem, da gre učenec v šolski vrt, da tam dela, da ponavlja nalogo nekajkrat. Kajti nekaj mu je nemara ušlo in ni naredil. To pomeni, da mi njega vzgajamo, mu pomagamo, da si pridobi upornosti, da razume, da se na hitro ne doseže mnogo, temveč da je potrebno — prav tista lastnost, ki je mi v precejšnji meri pogrešamo. Zaradi vsega tega je potrebno, se mi dozdeva, da v vseh osnovnih šolah, zlasti še v osnovnih šolah na vasi in v majhnih mestih obvezno obstojijo šolske zadruga. Mislim tudi, da je potrebno v okviru zadrug organizirati neke dejavnosti — šolske delavnice, n. pr. v vaških šolah za popraviljanje orodja, izdelovati pomožne stroje, neobhodno potrebne sodobnemu kmetijstvu, v mestih pa spet kaj drugega. Videj sem v praksi, kako je šolska zadruga omogočila, da so se razvili povsem novi odnosi med učenci in učitelji ter odnosi med učenci samimi. Vsi si prizadevamo izgnati iz naše šole strah in gošposki duh. Delo v zadrugi to omogoča. Zaradi tega — da poudarim še enkrat — ustanavljamo šolske zadruga kot bistven in činitelj v šoli in v svesti si, da lahko s pomočjo te oblike mnogo hitreje in brez posebnih sredstev krenemo naprej v preobrazbi naše šole.

Potrebna je pomoč gospodarskih organizacij

Na šolski zadrugi niso zainteresirani le šola in učitelji. Okrog nje in na napredovanju dela v njej se zbirajo še drugi činitelji. Ne mislim, da bi bili zadovoljni z odnosi naših gospodarskih organizacij pa tudi drugih do vprašanja gmojne baze našega šolstva, zlasti še kar se tiče napredovanja dela v zadrugi. Storitvi moramo mnogo več, kot smo do zdaj naredili, da bodo gospodarske organizacije začele temu vprašanju posvečati bolj konkretno pozornost. Vse naše kmetijske in zadrugaške organizacije pa zveze — republiške in okrajne — in drugi govorijo o preobrazbi kmetijstva in dajejo za to določena sredstva. Treba je pogledati, ali lahko nekaj teh sredstev določimo tudi za našo stvar. Mislim, da bo potrebno govoriti precej resneje o tem vprašanju koordinacije naporov in delitve sredstev ter njih trošenja.

Kadar govorimo o socialistični preobrazbi kmetijstva, se vsi zavedamo, da je to dolgotrajno delo in da je treba vanj vložiti milijarde sredstev. Te milijarde pa ne bi smele biti potrošene samo za traktorje in tovarne, za umetna gnojila, temveč bomo morali del tega dati tudi za ljudi. To pa je ena taka oblika (šolska zadruga), kjer se uspehi kažejo takoj. Ne morda tako, kot ko smo nasadili hibridno trto in imamo jeseni že trgatve. Toda rezultati se kažejo v določenem meri. Torej je to pot, s katero lahko pospešimo socialistično preobrazbo kmetijstva, razvijanje socialističnih odnosov v naši deželi na najširši osnovi.

Mislim, da je zato potrebno, da bo Prosvetni svet Jugoslavije v sporazumu z Zadrugo zvezo Jugoslavije in drugimi organizacijami podvzel mere, kako bi šolskim zadrugam nudili kar največjo pomoč. Nismo se smeli zadovoljiti samo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Za letos so končali, prihodnje leto pa spet...

Esperantsko gibanje v Jugoslaviji

O priložnosti letošnjega kongresa jugoslovanskih esperantistov je bila tudi ustanovna skupščina Zveze pedagogov esperantistov Jugoslavije.

Program dela zveze je usmerjen k aktivnemu sodelovanju pri izvedbi šolske reforme v naši državi in uvajanju mednarodnega jezika v šole vseh vrst, kjer so za to dani objektivni pogoji. Pedagogi - esperantisti Jugoslavije se obračajo na vse prosvetne delavce, na starše dijakov, na kulturna in prosvetna združenja, organizacije in druge pristojne organe z naslednjo

deklaracijo:

Z razvojem človeške družbe, v težnji za mirom in blaginjo v svetu so se narodi vse bolj vezali v medsebojnem sodelovanju. K temu cilju teže vse napredne sile v svetu in sleherni doprinos v tej smrti pomeni korak naprej k zmagi ljudske zavesti.

Pokret za uvajanje esperanta - mednarodnega jezika v odnose med ljudmi, za njegovo praktično uporabo na vseh področjih ljudske dejavnosti, je del teh sil in odraz napredovanja v pogledu zблиževanja ljudi, njihove povezanosti in sodelovanja.

Mednarodni jezik - esperanto je rezultat dialektičnega razvoja obstoječih živih jezikov, genialna sinteza njihovih najlepših in najbolj življenjskih lastnosti, njih skupna oblika višje stopnje - enako pristopen vsem ljudem in narodom.

Pojava mednarodnega jezika je izraz sodobne potrebe človeške družbe. Negirati to potrebo, bi pomenilo zapirati oči pred razvojnimi procesom človeške družbe. Negirati njegovo življenjsko moč pomeni, negirati ljudsko zavest, da ostvari to, kar je človeštvo potrebno; pomeni nepoznavanje dialektičnega razvoja nacionalnih jezikov. Neupoštevost posameznikom še ne daje pravico, da na podlagi predsodkov in neznanja dajejo ocene in sodbe o mednarodnem jeziku, a odobravanje takšnih sodb je v bistvu konservativno in v skrajni liniji tudi reakcionarno.

Naša država je ena najaktivnejših borec za napredek, mednarodno sodelovanje, za ustvarjanje lepših in plemenitejših odnosov med ljudmi in narodi. Zaradi tega je najbolj upravičena, da glede mednarodnega jezika prevzame vlogo najak-

tivnejšega pobudnika, da se mednarodni jezik sprejme in širi med narodi.

Prosvetni in kulturni delavci naše domovine so v boju za širjenje napredka in novih idej vselej bili v prvih vrstah. Prepričani smo, da bodo tudi v pogledu mednarodnega jezika, njegove osvojitve, širjenja in uvajanja v šole odigrali svojo zgodovinsko vlogo in izvajali zmago, ki iz dneva v dan dobiva vidnejše oblike svoje ostvartitve, ki je nekoč bila videti kot utopija, oziroma nedosegljive sanje izmučenega človeštva.

Pozivamo vse prosvetne in kulturne delavce, njihova združenja in organizacije, kakor tudi pristojne organe v naši državi, da se pridružijo naporom Zveze pedagogov - esperantistov Jugoslavije in pomagajo ostvariti idejo mednarodnega jezika s tem, da ga sprejmejo in uvedejo v šole, ker je ta ideja v skladu z občečloveškim težnjam in je sestavni del boja za socializem v svetu.

UDELEŽENCI USTANOVNE SKUPŠČINE ZVEZE PEDAGOGOV - ESPERANTISTOV JUGOSLAVIJE

V Sloveniji se pouk esperanta zadovoljivo širi. V letošnjem šolskem letu ga poučujejo v 18 krajih na 3 šolah. Trenutno poučuje v esperantu 32 učiteljev 1042 otrok, od tega pride na okraj Celje, ki je zdaj najbolj delaven, 472 otrok, na ljubljanski 394, na Maribor 95 in na Koper 81 učenec.

Motilo se tisti, ki mislijo, da esperanto nima svoje literature. Po podatkih Centra za raziskovanje in dokumentacijo v Londonu je izšlo v letih 1945 - 1957 v esperantu 1072 knjig. Vznajajo literarna dela vseh narodov, med njimi tudi naših, sproti prevajajo v esperanto.

Z znanjem esperanta se torej lahko obogatijo s kulturnimi dobrinami katerega koli naroda. Letos so bili mnogi naši prosvetni delavci o počitnicah gostje tovarišev - esperantistov v drugih državah.

Nova šolska zgradba na Vrhniki bo kmalu pod streho

Dne 29. oktobra so se zbrali vsi prosvetni delavci občine Vrhnika, da kritično razmislijo opravljeno delo, da se pogovorijo o šolskih problemih ter pripravijo načrt za bodoče delo. Predsednik je podal precej izčrpan poročilo o delu društva ter nakazal nekaj najbolj perečih problemov.

Posebne težkoče so s starši, ki so preveč zaverovani v navidezne duševne sposobnosti svojih otrok. Nepravilna je razvrstitev predmetnih učiteljev v VI. pol. razred, ker jim po trajanju študija pripada višji plačilni razred. Delo v šoli še ni povsod povsem zadovoljivo, zaradi česar nosijo posledice prav otroci sami. Učila ne ustrezajo niti po kvaliteti niti po vsebini. Posebno uče knjige so problem, ker se nove izdaje precej razlikujejo od starejših. Občinski ljudski odbor z uvidevnostjo rešuje vse personalne zadeve ter skrbi za dobro materialno oskrbo šol. Strokovni aktivji so bili vključeni v ljubljanske, a do kakšnega tesnejšega sodelovanja ni moglo priti zaradi neugodnega razporeda delovnega časa. Pomembne so bile eks-

kurzije aktivna zgodovine in zemljepisna na Snežnik, v Pivko jarno ter v Ptuj.

DUP je imelo svoje zadnje zborovanje v Ljubljani, kjer je dr. Svetek razlagal zakon o javnih uslužbenih ter zakon o upokojenosti. Po zborovanju so člani društva odšli k Urhu in se tako udeležili spomina padlih po nečloveškem mučenju v času narodnoosvobodilne vojne.

V razpravi je predsednik Sveta za šolstvo tovariš Volk povedal, da bo nova šolska zgradba pod streho do konca tekočega šolskega leta, do novega šolskega leta pa že toliko urejena, da bo omogočen pouk v novih učilnicah. Na pripombe, da ni učil za nižje razrede, je inšpektor Binter povedal, da se je pri reoblikovanju Sveta za šolstvo osnovala posebna komisija za izdelavo učil, ki bo v najkrajšem času začela z delom. Nadalje je razložil načrt o predvidenem novem načinu ocenjevanja, po katerem bi učenc, ki ima dve slabi oceni, smel nadaljevati šolanje v naslednjem višjem razredu. Le v primeru, da bi učenec tudi tu pokazal slabo znanje, bi moral razred ponavljati. Člani se niso strinjali s tem načrtom, ker si ne bi učenec s takim postopkom nikoli pridobil potrebnega znanja. Odstotek članarine, ki se odreja višjim forumom, naj se zniža in tako pridobljena sredstva uporabijo za nabavo knjig in za prepotrebne poučne ekskurzije.

Program dela: individualni študij zaradi ideološkega in strokovnega izpopolnjevanja, ustanovitve strokovnih in predmetnih aktivov, naročanje strokovne literature, opravljanje

strokovnih izpitov, ekskurzije po Sloveniji ob koncu šolskega leta.

METLIKA OSEMLETKA

Kot drugod sta se tudi v Metliki dosedanja nižja gimnazija in osnovna šola združili v popolno osemletko. Letos ima 460 učencev: 420 je »domačinov«, ostali, učenci višjih razredov, se vozijo iz okolice, ponajveč iz Suhorja in Gradaca. Zveze imajo dobre, v šoli pa tudi primeren zakurjen prostor, kjer po stalnim nadzorstvom čakajo na odhod, medtem pa delajo svoje naloge.

Vedno živahno je v šolski delavnici, kar je velika prednost šole, ki je bila letos za svojo tehnično dejavnost odlikovana s prvo nagrado Okrajnega odbora ljudske tehnike. Zelo delavni so tudi razni kulturni krožki.

Prizadevno učiteljsvo, dvajset po številu, je znalo dvigniti šolski obisk in uspeh, ki je dosegel konec preteklega šolskega leta v nižjih razredih 85, v višjih celo 90 odstotkov pozitivnih ocen.

Tudi za telesne potrebe mladine je poskrbljeno na šoli. Več kot petdeset učencev in učenek prejema toplo kosilo, predvsem vozači, za dnevni 25 din, malica stane 2 din, razdelijo pa je vsak dan 440 porcij. Le prostori so tesni, šolska kuhinja nujno kliče po razširitvi.

Ljubka belokranjska Metlika se iz svoje stoletne zasnanosti levi v industrijski kraj, zato za njo razširjena šolska kuhinja in v bližnji bodočnosti tudi novo šolsko poslopje ne bosta več problem.

Ali naj bodo učitelji učenjaki?

Vprašanje, ki je tako živo povezano prav z reformo naše šole, ne zanima samo nas. Izobrazba učiteljsva je Ahilova pet petičina države. Nedavne je o tej zadevi prinesla nemška revija Die Zeit stvaren esej pod naslovom »Ali so učitelji - učenjaki?« Ne bilo bi napačno, če bi odločujoči krogi tudi pri nas o tem nekoliko razmislili. Zato prinašamo esej v celoti:

»Ne le na Bavarskem in Hesenskem, kjer se v zadnjem času živahno krešejo mnenja o učiteljski izobrazbi, namreč po vsem svetu se javlja vprašanje: Ali morajo biti učitelji učenjaki in - kdo naj jih uči? Vprašanje ni novo. Ima svojo zgodovino, ki pa izgleda na prvi pogled skrofovičena.

Ko so si univerze s svojo zahtevo po totalitarosti pisмено sporčile, Universitas litterarum, same določile cilj, jim ni nihče predpisal izobrazbe učiteljev. Poučevanje v umetnosti pisanja in čitanja in v uporabi latinskega jezika ni bil noben zaslužek, noben »poklic«. Razen duhovskemu stanu tudi ekora ni bilo potrebe za šole in šolnike. Šele univerze same, šele z njimi rastoče humanistične srenje meščanstva so ustvarile tisto potrebo po posvetnem učiteljskem stanu, po sistemu osnovnih in latinskih šol, ki naj bi jim Universitas litterarum bila istočasno vzor in kronski zaključek.

Staro vprašanje, ali je bila prej kokos ali jajce, je moglo - z uporabo modrosti - iz zgodovine definitivno odgovoriti: učenjak je bil tukaj pred učiteljem, profesor pred študijskim svetnikom, univerza pred gimnazijo in osnovno šolo.

Najkasneje v času, ko je bil izobrazbeni značaj univerz v absolutističnih državah splošno priznan, bi bila mogla univerza postati tudi izobrazbenica za učitelje vseh vrst šol, če - da, če bi bil zgodovinski razvoj doleden. Pa ni bil.

Univerze so morale ostati zveste humanističnemu idealu izobrazbe. Ali pa so zato same odklonile odgovornost za vedoželjnega mladeniča, ki je hotel poučevati mladino v računstvu in pisanju, ne pa v latinščini?

To vprašanje je odprto že okrog dve sto let. In vsi znani govori, vse zmešane zaprosnje, tako zvana problematika celotnega vprašanja v tako imenovani luči dozdavnih reform -

vse to je čisto lahko spraviti na obrazec: Ali je le pedagoški naraščaj za latinske (recte srednje, op. prev.) šole stvar upi- ljenje ali tudi za osnovne? Mišljenje, da gre pri tem za dva različni vprašanja, ki se tičeta enotnosti učiteljske izobrazbe in njihove »stopnje«, je napačno, kajti dvig ne-latinskih (recte ne-srednješolskih) učiteljev na popolno akademsko stopnjo bi vodil k enotnosti izobrazbe. Z izobraževanjem učiteljev na univerzah bi država opustila svojo stoletno eksperimentiranje z dvoslojnim oblikami kot učiteljskimi seminarji in samostojnimi pedagoškimi inštituti. Te dvoslojne oblike so bile rešitve v zadregi. Resnične rešitve lahko vsebujejo samo »Das al« »Nec na vprašanje, ali naj bodo vsi učitelji tudi učenjaki, ali naj bodo humanisti, tudi če latinščine ne poučujejo. Kdor poreče k tej stvari »da«, humanističnega ideala izobrazbe (k sreči še ne povsem izgubljenega) nikakor ne ogroža. Tudi države ne ogroža, ki naj bi ti mesto kraljev načelovali filozofi, toda po možnosti ne upravni direktorji učiteljskih visokih šol.

Klasiki na gramofonskih ploščah

Homerjevi Odiseji in Platonovi Apologiji Sokrata v bodoče ne bo treba več čakati, da bi klasični filologi originalni zvok antike ubijali k novemu življenju. Kmalu bo temu zadoštal gramofon.

Založba ARTEMIS, Zürich-Stuttgart, bo pod geslom »Glas starega sveta« izdala tri lang-play plošče. Prva bo prinesla iz Odiseje »Zborovanje bogov«, »Hermesov polet v Ogigio«, »Odisej pri himfi Kalipso«, druga Platonovo besedilo in tretja, ki izide spomladi, rimsko liriko.

Homerjevi verzni bodo recitirani v starogrškem originalu in v nemškem prevodu. Oba teksta bosta plošči priložena. Besednik bo slovit tibiński grečist Wolfgang Schädewaldt.

Homerja in Platona je čas po šolski dobi mnogim dokaj oddaljen. Iz spomina: zdaj bosta spet dobila svoje mesto. Vsakorazveseljuje dejstvo, da se je naša založba, ki se je tudi današnji dobi v tako primerni obliki spomnila antike. Pomembna pridobitev pa je to predvsem za klasične gimnazije in vse, ki jim je te vrste čtivo pri srcu.

Solski problemi v občini Ivančna Gorica

Na področju ivanške občine je deset šol in to sedem osnovnih, dve popolni osemletki in ena gimnazija. Večina šolskih stavb, v katerih je pouk, je starih in neprimernih za pouk. Po osvoboditvi so bile sezidane nove šole na Muljavi, Temenici, Hrastovem dolu in Korinju. Novo šolo so sezidali tudi na Krki, ki pa danes ne služi svoji nameni. To lepo šolsko stavbo so spremenili v tovarno, otroci pa so še vedno v tisti šoli, v katero je hodil bližnji rojak - Josip Jurčič. Ostala šolska poslopja na področju občine so bila sezidana še v Avstriji.

Najstarejša stavba, v kateri sta nameščeni gimnazija in popolna osemletka, je štikišamostan. Notranjost samostana je po zaslugi ravnatelja šole precej urejena, vendar so prostori še vedno neprimerni. Učilnice so majhne, kar je razumljivo, saj so to nekdanje samostanske celice; svetloba teh učilnic je slaba. Šola nima dobrih in več-

jih kabinetov niti večje telovadnice. Vsi prostori so majhni, temni in za tako številne razrede zdravju tudi škodljivi. Od železniške postaje in sedeža občine je samostan oddaljen 2 in pol kilometra.

Dosti slabša šolska stavba je v Sentvidu pri Stični. To je druga popolna osemletka, ki se stiska v vlažnih prostorih. Učilnice je pet in te so za tako številne razrede (ponekdo je v njih tudi 47 otrok) vsekakor premajhne. Ker je otrok iz leta v leto več, bo prihodnje leto težava s prostori. Kam spraviti vse otroke? Kje bodo našli novo sobo ali učilnico? Sedanja kmetijska šola mora imeti svoje prostore v privatni hiši prav zato, ker je v šoli pretesno.

Najslabša šolska stavba na področju občine pa je v Zagradcu. Šola je postavljena tik ob Krki in je tipičen primer stare stavbe, zgrajene pred prvo svetovno vojno. Učilnice so slabe in temne, a še teh je premalo, tako da je en razred v gasilskem domu.

Vse tri omenjene šole bi nujno potrebovale novih šolskih prostorov.

V občini pa je pereče tudi vprašanje stanovanjskih prostorov. Večina profesorjev, ki poučujejo v Stični, se vozijo iz Ljubljane. Edina stanovanjska ugodnost, ki jo nudi kraj sam, so samostanske celice. Koliko je taka temna soba soba privlačna za družinskega člana ali samca, si lahko mislimo. Stanovanjski problem imajo tudi v Sentvidu. Kako pa je s prehrano učiteljev po nekaterih krajih in kakšne težave so pri tem, bi se dalo tudi marsikaj napisati.

Vprašamo se, koliko razumevanja ima občina za vsa ta vprašanja.

Ne moremo reči, da občina doslej ni pomagala pri reševanju šolskih problemov. Vendar mislim, da je že skrajni čas, da začnemo z zidanjem novih šolskih stavb. Iz leta v leto odlašajo, obljublajo, da bodo začeli, stvar pa je še vedno na mrtvi točki. Za gradnjo tako velikih šol, kot sta na primer v Stični ali Sentvidu, občina nima denarnih sredstev. Toda

potrebno je že, da se odobrijo večji zneski. In če občina sama ni sposobna, mislim, da bi bilo nujno potrebno nuditi pomoč iz republiških skladov. Z neprestanim odlašanjem škodujemo sami sebi. Skrajni čas je, da začnemo tudi na tem področju Dolenskeje z zidanjem teh novih šol.

Vladislav Rozman,
Sentvid pri Stični

Šolstvo na Koprskem

Koprška občina ima poleg obveznih osnovnih in osemletnih šol s 3477 učenci še gimnazijo, učiteljske ter srednje in nižjo strokovno šolo s 624 dijaki. Uklinjena je bila ženska obrtna šola o Kopru.

Z ustanovitvijo višje organiziranih šol in osemletk se je število osnovnih šol znižalo. Prav tako se je znižalo število učnega osebja na gimnaziji, dvignilo pa na osemletkah. Dviga se tudi število učencev, medtem ko učilniška površina ostaja ista. Leta 1956 je znašala površina učilnic v osnovnih šolah 1,35 kv. metra na učenca, v letu 1961 pa bo predvidoma znašala le še 1,1 kv. metra. Kljub povečani površini za 1033 kv. metrov se bo učilniški prostor na učenca zmanjšal za četrto kvadratnega metra. Na območju mesta Koprca in v predelu Ankaran pa število učencev hitreje raste, kot se povečuje učilniška površina. Zato je Oblo Koper v svojem družbenem načrtu za gospodarski razvoj občine v razdobju 1957-1961 predvidel sledeče investicije v šolstvu.

Nadgradnja osnovno šolo v Kopru (37,5 milijonov dinarjev); Ker sta obstoječi dve koprski osemletki z učenci preobremenjeni - letos imata skupno 1385 učencev - bodo v Smedelji zgradili novo osemletno šolo (105 milijonov dinarjev);

Zaradi hitrega razvoja kovinske industrije in njej sorodnih panog bo zraslo novo poslopje za Industrijsko kovinarsko šolo z zmogljivostjo za dve sto učencev. Zgradili ga bodo iz sredstev sklada za kadre in porabili 240 milijonov dinarjev;

Potrebna pažnja bo posvečena tudi stanovanjem za učitelje tako v mestu samem kot v okolici, kar nujno zahteva nemoten in uspešnejši razvoj šolstva v smislu načel reformirane šole. Za sedaj je določenih osem milijonov dinarjev za dovršitev učiteljske stanovanjske zgradbe v Gradšču.

Za manjše adaptacije šolskih poslopj je Oblo predvidel šest milijonov dinarjev. vipi

ITALIJANSKI DESETLETNI NAČRT ZA ŠOLSTVO

V letošnjem septembru je italijanska vlada odobrila desetletni načrt za šolstvo, ki ima to novost, da bo pouk v obveznih in strokovnih šolah popolnoma brezplačen, kar doslej ni bil. Skupnih izdatkov predvideva načrt 1388 milijard lir. Za šolska poslopja je določenih šest sto milijard, za otroške vrtnice in pedagoške osnovne šole štirideset milijard, za univerze pa 120 milijard lir. Delili bodo tudi stipendije. Načrt mora odobriti še parlament, s 1. julijem 1959 pa bo začel veljati.

Knjižne zbirke Cankarjeve založbe

ZA LETO 1959

Ljubitelji dobre slovenske knjige, zlasti pa vse dosedanje naročnike, vabimo, da si ogledajo program naših knjižnih zbirk za leto 1959.

PROGRAM OBSEGA NASLEDNJA DELA:

SVETOVNI ROMAN:

Ilija Erenburg: PADEC PARIZA
John Galsworthy: ZADNJE POGlavJE
Roger Martin du Gard: DRUŽINA THIBAUTOVH. I. in II.

SODOBNI ROMAN:

Roger Vailand: PRECEP
Haldor Laxness: LUC SVETA
Mira Mihelič: HISA VEČERA
William S. Maugham: CLOVESKE VEZI

BIOS:

Dr. Crtomir Nučič: RAZDOBJA ALKEMIJ
Marcel Prenant: DARWIN
Fred Hoyle: NA MEJAH DANASNJEGA ZVEZDOZNANSTVA
Georges Sadoul: ZGODOVINA FILMSKE UMETNOSTI

NOVA LJUDSKA KNJIZNICA:

Jan Neruda: MALOSTRANSKE POVESTI
Hugo Glaser: SKRIVNOSTI CLOVESKE TELES
Mimi Malenšek: CRATOMIR IN BOGOMILA
Haakon Mielche: ALADIN V CADILLACU
Wilhelm Moberg: KMETJE SE SELJO CEZ MORJE
Pierre La Mure: ONKRAJ ZELJA

Knjige naših knjižnih zbirk lahko plačujete v mesečnih obrokih, njih cena pa je nižja kot bo kasneje v knjarnah. Vabimo Vas, da se nemudoma priglasite v krog naših na ročnikov, kajti tudi prihodnje leto bomo tiskali knjige v omejenih nakladah. Vsa potrebna pojasnila in prospekte dobite pri založbi in v vseh knjarnah.

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA

D. P. 163

France Ostanek